

Další zprávy

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 85 (1960), No. 3, 384--388

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117331>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1960

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

5. Dílo E. Čecha v diferenciální geometrii. Naše věda *XII*, 1931.
6. Fubini-Čech, Introduction à la géométrie différentielle projective. Lidové noviny 15. 4. 1931.
7. J. Vavřinec, Rýsování. Lidové noviny 2. 1. 1932.
8. Kadeřávek-Klíma-Kounovský, Deskriptivní geometrie, díl II. Lidové noviny 16. 11. 1932.
9. Jan Sobotka. Naše věda *XIII*, 1932.
10. J. Vojtěch, Projektivní geometrie. Naše věda *XVI*, 1935.
11. Technickej verejnosti na Slovensku. Slovenský staviteľ' *VIII*, 1938.
12. V. Hlavatý, Projektivní geometrie, díl I. Naše věda *XXIV*, 1946.
13. V. Hlavatý, Hypersurfaces in a projective curved space (*Annals of Mathematics* 39, 1938). Naše věda *XXIV*, 1946.
14. V. Hlavatý, Zur Lie'schen Kugelgeometrie (Spol. Nauk 1941). Naše věda *XXIV*, 1946.
15. V. Hlavatý, K Lieově kulové geometrie (Rozpravy II. tř. Čes. akad. 51 a 52). Naše věda *XXIV*, 1946.
16. V. Hlavatý, Projektivní geometrie, díl II. Naše věda *XXIV*, 1946.
17. Úspěch a pocta. Lidové noviny 22. 10. 1946.
18. J. Kounovský, Zborcené plochy. Čas. pěst. mat. fys. 72, 1947, D 44.
19. J. L. Krames, Darstellende und kinematische Geometrie für Maschinenbauer. Čas. pěst. mat. fys. 72, 1947, D 123—124.
20. Miloslav Pelíšek. XXI. výr. zpráva Moravskoslezské akademie přírodních věd, 1949.
21. Josef Klíma. XXI. výr. zpráva Moravskoslezské akademie přírodních věd, 1949.
22. 125 let od narození Františka Tilšera. Lidové noviny 31. 5. 1950.
23. Prof. dr. Fr. Kadeřávek pětadesátníkem. Lidové noviny 23. 6. 1950.
24. O významu a vyučování matematických předmětů na Vysoké škole stavitelství. Budovatel, časopis stavební fakulty Brno, č. 3, 8. 4. 1952.
25. Prof. dr. Ladislav Seifert zemřel. Čas. pěst. mat. 81, 1956, 370—376.
26. János Bolyai (k 100. výročí jeho smrti). Věda a život, č. 4, 1960.

SEDMDESÁT PĚT LET PROFESORA FRANTIŠKA KADEŘÁVKA

Dne 26. června tohoto roku dožívá se sedmdesáti pěti let plodného života profesor deskriptivní geometrie na fakultě inženýrského stavitelství v Praze Ing. dr. FRANTIŠEK KADEŘÁVEK, nositel Řádu republiky. Profesor Kadeřávek, žák mnoha našich známých vědců v oboru geometrie a matematiky, je význačnou osobností našeho života vědeckého a veřejného. Byl příkladem vysokoškolského učitele a v myslích svých spolupracovníků a žáků je jím stále, třebaže v současné době je již na zaslouženém odpočinku. Prof. Kadeřávek věnoval bojovně celý svůj život výstavbě Českého vysokého učení technického, vychoval celé generace stavebních inženýrů, učitelů deskriptivní geometrie a výtvarníků. Jeho žáci na něho stále vzpomínají jako na člověka dobrého srdce a v práci se studenty příkladně obětavého.

Ve své rozsáhlé publikační činnosti zabýval se prof. Kadeřávek teoretickou problematikou v oboru deskriptivní a syntetické geometrie, dále aplikacemi geometrie v technice a ve výtvarném umění a konečně studii významných představitelů českého života. Napsal sám nebo se spolupracovníky 67 publikací (z toho 11 knižních). Podrobný rozbor jeho vědecké a publikační činnosti s jejím výčtem byl uveřejněn v tomto časopise u příležitosti jeho sedmdesátin (*Časopis pro pěst. matematiky*, 80 (1955), 375—382).

Schopnost prof. Kadeřávka aplikovat geometrii na technickou praxi byla zcela jedinečná. Svým dílem se stal nestorem české deskriptivní geometrie. Velikou zásluhou prof.

Kadeřávka je, že se v přednáškách pro České vysoké učení technické stal průkopníkem technicky pojímané deskriptivní geometrie, což bylo vzhledem k dřívějším poměrům po této stránce zásahem téměř převratným.

Za své celoživotní dílo byl odměněn propůjčením vysokého vyznamenání; na podzim roku 1955 se stal nositelem Řádu republiky.

V nedávné době vykonal významnou práci při organizaci oslav 250 let technických škol v Praze v roce 1957; spolu s profesorem Ing. dr. J. PULKRÁBKEM napsal dokonce k této příležitosti slavnostní Sborník. Ani dnes prof. Kadeřávek zdaleka nezhálí. Obětavě sbírá materiál pro napsání dějin jeho milovaného Českého vysokého učení technického v Praze. Všichni ti, kteří prof. Kadeřávka znají, vzpomínají na něho srdečně u příležitosti jeho 75. narozenin a přejí mu upřímně do dalších let mnoho zdraví a dalších úspěchů v jeho neutuchající činnosti.

Bořivoj Kepr, Praha

DESÁTÉ VÝROČÍ SMRTI KARLA PETRA

Na paměť desátého výročí smrti vynikajícího vědce a učitele, profesora matematiky university Karlovy KARLA PETRA uspořádaly: matematicko-fyzikální sekce ČSAV, matematicko-fyzikální fakulta KU a Jednota československých matematiků a fyziků slavnostní schůzi. Tato pietní schůze se konala 22. února 1960 na matematicko-fyzikální fakultě. Zahájil ji akademik VOJTĚCH JARNÍK a o životě a díle profesora Petra promluvil bývalý žák a asistent profesora Petra akademik ŠTEFAN SCHWARZ. Obsah jeho přednášky najde čtenář v časopise „Pokroky matematiky, fyziky a astronomie“, 5 (1960), č. 4.

Redakce

100 LET OD NAROZENÍ MATYÁŠE LERCHA

U příležitosti stého výročí narození vynikajícího matematika MATYÁŠE LERCHA (* 20. 2. 1860, † 3. 8. 1922), profesora brněnské techniky a později brněnské university, konala se dne 20. února 1960 na katedře matematiky přírodovědecké fakulty MU v Brně slavnostní schůze uspořádaná přírodovědeckou fakultou MU, Vysokým učením technickým v Brně a brněnskou pobočkou JČMF.

O životě a díle Lerchově promluvil jeho žák člen korespondent ČSAV, profesor OTAKAR BORŮVKA.

Slavnost byla zakončena odhalením Lerchovy pamětní desky na budově matematických a fyzikálních ústavů přírodovědecké fakulty.

Vylíčení Lerchova života a jeho přínosu světové matematice je otištěno v tomto časopise na str. 228–240 v článku dr. JOSEFA ŠKRÁŠKA.

Redakce

100 LET OD SMRTI JÁNOSE BOLYAJE

V rámci Světových kulturních výročí uspořádaly Československý výbor obránců míru, Matematicko-fyzikální fakulta University Karlovy, Jednota československých matematiků a fyziků a Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí dne 18. ledna 1960 na Matematicko-fyzikální fakultě KU slavnostní zasedání k příležitosti 100. výročí smrti maďarského matematika JÁNOSE BOLYAJE (* 15. XI. 1802, † 27. 1. 1860).

Zasedání zahájil úvodním slovem akademik VLADIMÍR KOŘÍNEK a o životě a díle J. Bolyaie promluvil docent matematicko-fyzikální fakulty KU KAREL HAVLÍČEK.

Vylíčení Bolyaiova života a jeho významu pro světovou matematiku najde čtenář v tomto časopisu na str. 241 – 255 v článku dr. JANA B. PAVLÍČKA.

Redakce

PROFESOR ASTRONOMIE ZDENĚK KOPAL V PRAZE

Počátkem r. 1960 navštívil Prahu na pozvání ČSAV dr. ZDENĚK KOPAL, profesor astronomie na universitě v Manchesteru ve Velké Británii. Přednášel na Astronomickém ústavu ČSAV o možnostech práce a pomocných přístrojích pro dvoumetrový dalekohled, jehož stavba se chystá. Dne 5. ledna přednášel v klubovně ČSAV o vnitřní stavbě a vyvoji hvězd; ukázal, že tento zdánlivě nedostupný problém lze velmi uspokojivě matematicky řešit. Dne 8. ledna měl veřejnou přednášku o Měsíci, v níž poutavě posluchače seznámil s překážkami, které budou musit příští cestovatelé překonávat na Měsíci, a uvedl některé své původní výsledky zejména o topografii Měsíce.

Prof. Kopal pracuje i v oboru numerické analýsy a byl po několik let profesorem tohoto oboru na Massachusetts Institute of Technology v Cambridge (USA). O nových pracích v oboru numerické integrace diferenciálních rovnic přednášel dne 4. ledna na schůzi pražské pobočky JČMF.

Miroslav Plavec, Ondřejov

ZPRÁVA O POBYTU AKADEMIKA KOLMOGOROVA V ČSR

Dne 14. března přijel do Prahy na pozvání matematicko-fyzikální sekce ČSAV akademik ANDREJ NIKOLAJEVIČ KOLMOGOROV. Větší část svého pobytu v ČSR, který trval do 26. března, ztrávil v Praze. Jeden den pobýval v Bratislavě a dva dny dlel ve Vysokých Tatrách na observatoři SAV na Skalnatém Plese.

V Praze měl na matematicko-fyzikální fakultě KU cyklus pěti dvouhodinových přednášek „Současné problémy teorie aproximací“. V těchto přednáškách byly shrnuty výsledky akademika Kolmogorova a jeho žáků v tomto oboru, výsledky o ε -entropii totálně ohraničených množin a o superposici spojitých funkcí. V pondělí 21. března byla uspořádána v JČMF přednáška „Limitní zákony pro součty nezávislých sčítanců“. Pojednávala o nových pracích v tomto směru v SSSR. Akademik Kolmogorov navštívil Matematický ústav ČSAV, Ústav teorie informace ČSAV a Výzkumný ústav tepelné techniky. Řada matematiků čerpala z rozhovorů s ním podněty do další práce. Ak. Kolmogorov se zúčastnil pohřbu akademika EDUARDA ČECHA a ve svém projevu ukázal, jak je v SSSR ceněno dílo tohoto velkého našeho učenice. V Bratislavě navštívil katedru matematiky Slovenského vysokého technického učení, prohlédl si studentské koleje a měl přednášku „Teorie aproximací a teorie informace“.

Akademik Kolmogorov byl hostem ČSAV. V oblasti kultury se nejvíce zajímal o hudbu a o sochařství.

Redakce

ZPRÁVA O POBYTU ČS. MATEMATIKA IVO VRKOČE V SOVĚTSKÉM SVAZU

Ve dnech 6. října až 7. prosince 1959 jsem byl na studijní cestě v SSSR. V Moskvě jsem navštívil Institut mechaniky AN SSSR, s kterým má Matematický ústav ČSAV smlouvu o vzájemné vědecké spolupráci v otázkách nelineárních kmitů a stability pohybu. V oddě-

lení obecné mechaniky tohoto ústavu věnují otázkám stability pohybu značnou pozornost. Musím však bohužel podat současně smutnou zprávu. V době mého pobytu v Moskvě dne 17. X. 1959 náhle zemřel vedoucí tohoto oddělení vynikající sovětský matematik N. G. ČETAEV, který se svým dílem zařadil mezi klasiky teorie stability a analytické mechaniky. V oddělení obecné mechaniky s úspěchem používají druhé Ljapunovovy metody (tj. metody Ljapunovských funkcí) k řešení prakticky důležitých případů. V tomto směru zvláště pracuje V. V. RUMJANCEV, B. S. RAZUMICHIN a další. Otázkám stability je také věnována značná pozornost v Institutu automatiky a telemekhaniky AN SSSR. Zde se zvláště zabývají problémy stability ustálených řešení diferenciálních rovnic, které vyjadřují automaticky regulovaný systém (A. M. LETOV, B. V. ŠIROKORAD, V. S. PUGAČOV, M. A. AJZERMAN).

Dalším střediskem teorie obyčejných diferenciálních rovnic je seminář na Lomonosově universitě vedený V. V. NĚMYCKIM; pěstuje se v něm převážně kvalitativní teorie diferenciálních rovnic. Na semináři jsem se seznámil s řadou mladých matematiků, zvláště s R. E. VINOGRADEM a I. M. SOBOLEM.

Velký význam v teorii diferenciálních rovnic má rovněž skupina pracovníků vedená L. S. PONTRJAGINEM (R. V. GAMKRELIDZE, V. G. BOLĚANSKIJ, E. F. MIŠČENKO) v Matematickém institutu Stěklova. Dříve se úspěšně zabývala diferenciálními rovnicemi s malým parametrem u vyšších derivací. Dnes se zde zcela věnují novým problémům, které vznikají v souvislosti s optimálním regulováním procesů. L. S. Pontrjagin formuloval „princip maxima“, který je nutnou podmínkou optimálnosti procesu regulování.

V Leningradu se teorií obyčejných diferenciálních rovnic zabývají jednak na universitě, jednak v odbočce Matematického ústavu AN SSSR. V teorii stability pracuje V. I. ZUBOV. V. A. PLISSA a jiní spíše pěstují teorii diferenciálních rovnic speciálních typů, zvláště lineárních.

V Kijevě se zabývá teorií obyčejných diferenciálních rovnic Ju. A. MITROPOESKIJ, vedoucí oddělení matematické fyziky v Matematickém institutu AN USSR, dále Ju. D. SOKOLOV, jehož přibližná metoda „osredněnija funkcionalnych popravok“, vhodná pro řešení integrálních rovnic, okrajových úloh z teorie obyčejných diferenciálních rovnic a pro mnohé úlohy z teorie parciálních diferenciálních rovnic, není u nás tak známá, jak by zasluhovala. Diferenciálními rovnicemi, jejichž pravé strany jsou polynomy, se zabývají na universitě. Je třeba poznamenat, že teorii stability se úspěšně zabývá ještě skupina matematiků ve Sverdlovsku.

V SSSR jsem měl celkem šest přednášek o svých vlastních výsledcích, z toho čtyři v Moskvě a po jedné v Leningradu a Kijevě.

I. Vrkoč, Praha

SYMPOZIUM O NUMERICKÝCH METODÁCH V MECHANICE – LODŽ 1960

Ve dnech 18. až 21. ledna 1960 uspořádalo Towarzystwo mechaniki teoretycznej i stosowanej sympozium o numerických metodách mechaniky.

Sympozia účastnili se vědečtí pracovníci z Polska, ČSR (doc. dr. MIL. HAMPL a dr. I. BABUŠKA) a Velké Británie (prof. P. GROOTEHUIS). Na sympoziu bylo předneseno celkem 22 referátů, po nichž se rozproudila vždy čilá diskuse. Doc. dr. M. Hampl přednesl referát „Namáhání rotujícího kotouče s proměnnou tloušťkou s ohledem na jeho ohřátí“, dr. Babuška referoval o své společné práci s J. Kautským „Aplikace teorie malých tvarových změn v numerických metodách matematické pružnosti“. Sympozium a jeho průběh ukázalo širokou práci a cílevědomé úsilí polských mechaniků. O tom svědčí také to, že

v srpnu 1959 konala se v Gdanskú rozsáhlá mezinárodní konference o mechanice a letos se připravuje ještě další speciální mechanické sympozium ve Štětíně, kde se bude jednat o kmitech soustav s konečným stupněm volnosti.

I. Babuška, Praha

ZPRÁVA O POBYTU DR. JAROSLAVA KURZWEILA V SSSR

V SSSR jsem byl od 26. 1. do 20. 2. tr. Ve dnech 27. 1. až 3. 2. účastnil jsem se 1. všesvazového sjezdu teoretické a aplikované mechaniky. Sjezd byl velmi bohatý a obsáhlý. Účastnilo se ho asi 2000 sovětských vědeckých pracovníků, kteří reprezentovali pracoviště AV SSSR, akademií svazových republik, vysokých škol, výzkumných ústavů resortních a výzkumná pracoviště průmyslu, a 40 zahraničních hostů. Sjezd zasedal ve třech sekcích: I. obecná a aplikovaná mechanika, II. mechanika kapalin a plynů, III. mechanika pevných těles. V každé sekci bylo několik plenárních přednášek, které trvaly asi 40 minut a měly přehledný charakter. Sdělení účastníků sjezdu byla přednesena v podsekcích. I. sekce měla 3, II. sekce 6, III. sekce 7 podsekcí. Účastnil jsem se práce první sekce a sledoval jsem zasedání podsekce „analytická mechanika a teorie stability pohybu“ a podsekce „setrvačníky, kmity a regulace“. Vcelku lze říci, že obsah sdělení byl velmi pestrý, že byl přednesen velký počet sdělení teoretického charakteru (např. sdělení M. KRASNOSELSKÉHO o nové topologické metodě k dokázání existence periodického řešení soustavy diferenciálních rovnic, řada referátů o stabilitě a o oscilacích a řada referátů o otázkách obecné mechaniky); ale nechyběla ani sdělení, která se týkala konkrétních problémů a „inženýrských metod“ k jejich řešení. Vzhledem k tomu, že v červnu tr. bude v Moskvě uspořádán mezinárodní sjezd o automatické regulaci, bylo otázkám regulace věnováno poměrně málo pozornosti a na zasedáních I. sekce neshledal jsem se s přednáškou nebo sdělením o použití matematických strojů.

Po zakončení sjezdu navštívil jsem několik vědeckých pracovišť v Moskvě. Nejčastější styk jsem měl s pracovníky oddělení obecné mechaniky Ústavu mechaniky AN SSSR.

Na sjezdu měl jsem dne 30. 1. sdělení o stabilitě v souvislosti s teorií zobecněných funkcí. O téže tématě měl jsem dne 16. 2. přednášku na semináři v Ústavu mechaniky; na semináři teorie obyčejných diferenciálních rovnic na mechanicko-matematické fakultě Lomonosovy státní university měl jsem 18. 2. přehlednou přednášku o práci oddělení obyčejných diferenciálních rovnic MÚČSAV.

Jaroslav Kurzweil, Praha

JMENOVÁNÍ PROFESORŮ NA KARLOVĚ UNIVERSITĚ

President Československé republiky jmenoval doc. RNDr. FRANTIŠKA NOŽIČKU profesorem matematiky a doc. PhDr. LADISLAVA TRUKSU profesorem matematické statistiky Karlovy university.

Redakce

OBHAJOBY DISERTAČNÍCH PRACÍ DOKTORŮ VĚD

Disertační práce doktora fyzikálně-matematických věd obhájili: Na matematicko-fyzikální fakultě KU v Praze dne 19. února 1959 doc. dr. JAN MAŘÍK práci „The surface integral“ a při Matematickém ústavě ČSAV v Praze dne 10. prosince 1959 doc. dr. LADISLAV RIEGER práci „A contribution to Gödel's axiomatic set theory“.

Redakce